

WWW.UNILIBRS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

СТРАЖИЛОВО

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 10.

У НОВОМ САДУ, 8. МАРТА 1892.

ГОД. V.

ПЕСНИШТВО.

ВЕЧНИ ЖИВОТ.*

а што пусти страх од смрти —
 На што туга с кратка века?
 Не може нас смрт сатрти —
 Та и од ње има лека!
 Није људски крај у гробу,
 Но и после човек живи —
 Чак у самом позном добу
 Може му се свет да диви.
 Људека дела, добра дела,
 И над гробом нашим трају,
 На остају неувела
 Те цунају и цветају.
 Нараштај их даји прима,
 Па прихвата и негује —
 Та, баш по том, по делима,
 Дух човечји напредује.
 Заман земља троши кости
 Славног Њутна и Дарвина;
 Заман вичу: „Бог да прости
 Беранжера и Пушкина!“
 У заман им нема тела,
 Кад им душа жива оста
 Те им земна лопта цела
 Завичајем новим поста.

Дела, дела, дела славна,
 То су вечна људека деца —
 Коса смрти, на све справна,
 Њихов живот не сасеца.
 Беде, муке, лажи злогне
 Пред делима у прах тону —
 На вратима куће гробне
 Све душманске силе клону.
 Дотле људека злоба траје,
 Ал јој после нема јава —
 Живот дела не престаје,
 Бес га људски не спречава.
 Сервет јесте спаљен телом,
 И Бруно је телом пао,
 Али нису мртви делом —
 Спомен им је жив остао.
 И Архимед, Сократ, Рига
 И Обилић, јупак славни,
 Не умиру, док је књига
 И док траје живот јавни.
 И Јакшића мртвим зову,
 И Бранка нам нема винне,
 Ал им несе свету гову —
 Још он њином душом дине.

Па и оне златне приче,
 Што их живи Лаза створи,
 Над гробом ће да га диче —
 Спомен му се не умори.
 Жив је Лаза, жив је јоште
 — Међ нама му душа живи —
 Јоште ради, пун милоште,
 Јоште му се сваки диви.
 У заман је у гроб пао,
 У заман га земља скрива —
 Дух је његов свеж остао,
 Да нас на рад позива.

Вл. М. Јовановић.

* Пролог приликом беседе с игранком, коју је српско академиско друштво „Зора“ у Вечу приредило за спомен пок. др-а *Лазе К. Лазаревића* на дан Светога Саве ове године.

ПЕСМА ЛАЗАНСКОГА.

Приповеда П. Жељски.

(Наставак).

IV.

Редак је то човек, који нема бар по неколико називи-пријатеља, што не могу никако да прегоре, да „пријатељу“ њихову остане што тајна, било што се где за њ каже, било што се „важно“, по свакако непријатно по њега деси а он не зна. Огрешили би се о „пријатељску оданост“ ти „пријатељи“, кад би човека оставили у незнању, које му толико и толико пута уштеди узрујаност и душевни му мир не поремети.

Таква је „искрена пријатеља“ имао Иван у Стевану Добрићу, капетану у миру. Добрић је са Ивановим оцем друговао годинама те се често сматрао позваним и обвезаним, да после смрти Иванова оца буде Ивану „други отац“.

Никада није капетан Добрић Ивана ни у чем увредио, ни у најмањој му се ствари није никад замерио, па ипак се Иван, некако по нагону, клонио тога човека, где год је могао. У томе је по кад кад тако далеко терао, да је капетану морало упасти у очи, но капетан се у таквим приликама учинио невешт па кад је други пут дошао Ивану у кућу или се с њим где састао, био је опет сушта љубазност.

Тако је било и данас.

Иван тек дошао из свога звања, није се право у соби још ни разузорио, а на вратих неко закуца.

Невољан већ с тога, што детета није затекао код куће те га дете није, као обично, кад је лепо време, пред кућом дочекало и у сусрет му дотрчало, мало оштрије викне: Слободно!

— Од кад вас већ вребам, да се за који час па само састанемо, па никако да ми се даде прилика! изјада се капетан у обилгатном војничком фортисиму, не назвавши добро ни Бога. — А имао бих баш —

— Па мене је бар лако наћи! насмеши се Иван усиљено. — Код мене вам је: како данас тако сутра. У звање па кући, после ручка у читаоницу, у звање па опет кући!

— То је све тако, али ја при свем том писам могао да увардам праву згоду, да се поразговоримо међу четир ока.

Иван сав претрпе. Те су га капетанове речи подсетиле на нешто, што је од њега чуо био још пре месец дана, што никако није могао да верује а што га је ипак потресло до дна душе.

— Шта ли ће то бити? ушта тобоже немарно а овамо му глас остао без обичнога свога звука. — Изволите сести. До вечере има још довољно каде, а Марија и онако није код куће.

— Знам! климнуће капетан главом некако значајно.

— Шта знате? не могаде се Иван свлада-ти, него се чисто осече на досаднога старца.

— Да милостива није код куће. Срео сам је пре једно по сахата. Ишла је с дететом и —

— Е? Пре по сахата? А где сте је то могли срести?

— На свакидашњој својој шетњи. Овај час се враћам с калварије, а милостива се лагано онамо упутила с дететом и са —

Ту и опет умуче.

— С киме? једва прекиде Иван тишину. Сва му крв појурила у лице а песнице се и нехотице стисле.

— Знате ви већ! доврши капетан мирно.

— Ја вас молим, господине капетане, што имате да ми кажете, кажите брзо и отворено. На што толико околицити? Опет сте је видели с њиме. Па лепо! Само ми је чудно, шта ви у том налазите тако страшно, ако моју жену у шетњи ко прати, ако се она с киме забавља. Кад то бива са мојим знањем, са знањем законитога њена мужа, шта ту онда може имати ко други да замери? Извишите, господине капетане, али ја то ваше преревносно интересовање за моје породичне прилике одиста не појмим.

— Ех, ех! учини капетан и завали главу на диван. Бадава ви ту мене терате у ред а себе силом варате. Не преваристе ви ни мене ни себе! Него послушајте ви

мене, што ћу вам рећи. Можемо на тепани ствар претрести, јер милостива се бар још за читав сахат не ће вратити, а то је управо доста, да ствар разбистримо.

— Ја морам и опет опазити, да не увиђам потребе и каквом, што ви велите, разбистривању. Све ја у напред знам, што хоћете да ми кажете. Излишан је дакле сваки даљи разговор о томе. Него ако вас могу послужити чашицом две добре салације —?

Дигне се и пође до ормана, на којем је била боца са неколико чаша.

— Хвала! Нисам за пиће! одбије капетан одлучно. Не желим вас дуже задржавати. И будите уверени, да је ово последњи пут, да играм улогу ментора у вашој породици. Велите, да све знате, свакако дакле и одобравате, а ту онда трећи нема ни каква посла. Није ли тако?

— И ја тако мислим! потврди Иван опором и испрати капетана до капије.

Није прошло ни четврт сахата а ево ти Марије с дететом. Малиша утрчи у собу швићкајући малим бичем и још с врата повиче: Тата, тата, да видиш, шта има Мијоје!

— Шта, сине мој?

— Бич.

— Е на лепо! Сад ће ти још тата купити коње и кола па ћеш се лепо возити.

— Али није ми мама купила бич.

— Него ко?

— Чика Новић. Питај само маму.

— Већ не знам, шта да радим с тим човеком, умеша се сад Марија, свлачећи рукавице. Толико тропи на то дете. Бадава му говорим.

У соби је већ био сумрачак. Иван није ни опазео, да му Марија пружа руку. Ди-

гао је дете па ће да га однесе у трапезарију, да за рана још вечера.

— А где сте тако дуго, Марија? Знам, да дете поћу немирно спава, кад касно вечера.

Рекао је то више онако у поласку, и сувише забављен с дететом, а да би речима својим давао Бог зна какве важности. Но Марију су те речи чисто електрисале. Утрize се за усну па ће тек јетко:

— Што ти је педантерија! Све да је на минут! Јо, мој брајко, морам се ваљда и ја мало проћи. А како је, кад се ти закасних? Код тебе је то канда чешће, него код мене.

Иван или је одиста пречуо или је само хтео да пречује њен прекор, није се ни осврнуо, него је с дететом отишао правце у трапезарију. Ту је зазвонио млађима и заискао вечерницу за дете. Већ се и заборавило на ту детињу вечеру и већ се дете једаред и искало да легне, кад је Марија у недоруху ушла у трапезарију и зазвонила, да се и њима донесе вечера.

Тога је вечера Милоје и без маме и без тате морао лећи. Било је мало крчкања најпре па онда и озбиљна плача и Иван већ био готов да мане вечеру, али га Марија, мало и преко обичаја општро, задржи, корећи га: Што га толико мазаш? Нек се једаред научи и тако! Да му човек ваљда вечито буде роб! Те каприсе му за времена ваља истерати из главе.

Дете, како је било уморно и поспано, одиста је па брзо и заспало а Иван и Марија су још остали за столом, но цело вече нису проговорили ни речи. Он се задубио у своје новине а она у Хајзову једну новелу, коју сад чита за цело већ по десети пут.

(Наставиће се).

ВЈЕРИНА ЉУБАВ.

РОМАН И. А. Гончарова

ПО ФРАНЦУСКОЈ ПРERAДИ ЕВЖЕНА ГОТИ ПРЕВЕО *Миливој Максимовић.*

ПРВИ ДЕО.

Х.

Џатјана Марковна баш хтеде одговорити, кад упаде као олуја Викентијев унутра и метну на сто књигу, ради које је био отишао.

— Једва један пут — дајте ми ручицу, Марта Васиљевна, рече јој, седајући и бришући зној са чела.

Хтеде је ухватити за руку, али је она нагло

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тргне, патраг, устаде и поклонивши му се рече достојанствено:

— Je vous remercie, monsieur Викентијев: vous êtes bien aimable.

Он исколачи очи на њу, онда на Татјану, за тим седе и одмах опет устаде.

— Ах, Марта Васиљевна, рече живахно, хајдете на терасу, да...

— Захваљујем, не ћу, рече она хладно; не пристаји се, да се госпођица показује на тераси.

— Онда да идемо да проучимо нову романсу, коју сам вам донео...

— Хвала, ја ћу моћи и сама проучити, или са бабушком...

— Па да идемо у врт — тамо ћемо сести и читати нови роман! предложи он, узимајући књигу.

— Како можете тако што хтети! рече Марта строгим тоном, погледајући Татјану Марковну. Зар сам ја мала?

— Шта значи то, Татјана Марковна? повика Викентијев пренеражен, — гледајте како ме мучи!

Викентијев их обадве оптро погледа а за тим нагло ступи на сред собе, начини љубазно лице, нагне се мало напред и подвиге руке:

— Mille pardons, mademoiselle, de vous avoir dérangée — говораше, трудећи се да навуче рукавице на своје знојавне руке, — Sacrebleu! ça n'entre pas!.... Oh! mille pardons, mademoiselle!

— Окајте се ваших лудорија! рече Татјана, смејући се. Марта, донеси му варена воћа!

— Oh! madame, je vous suis bien reconnaissant! Mademoiselle, restez, de grâce! рече Викентијев и потрчи, да загради пут Марти. Vraiment, je ne puis pas, j'ai des visites a faire... Ah, diable, ça n'entre pas, влажне су ми руке.

Марта се уздржавала, гризла за усну, да се не засмеје, али на послетку мораде пренути у смех.

— Јесте ли га видели, какав је, мајчице, тужила се Марта, видите како представља мр. Шарла, учитеља француског језика у гимназији. Како да онда останем озбиљна?

— А је л'штогод налик? запита Викентијев.

— Нек вам буде, како хоћете, мила децо! рече Татјана Марковна са осмехом на лицу. Идите па се забављајте, како хоћете, а Бог нек вас прати.

Рајски је обећао, да ће учествовати на ручку, који је Татјана Марковна давала сваке недеље својим пријатељима из вароши.

Онога дана беше салон његове бабушке пуи гостију. Са намештаја су биле поскидане превлаке, породичне слике брижљиво опране гледаху веселије него обично. Патос је био изрибан. И људи и ствари беху чисти и светли. Јаков беше у црном одећу и белој огрлици. Јегор, Петрушка и Стенка, — кога су довели из села и подигли га на степен лакеја, и који још није умео ни да се право држи на ногама, — имађаху на себи старинске ливреје, које нису биле за њих скројене и удараху на стареж.

Татјана Марковна, у свиленој хаљини, са кашом на глави и огрнута прекрасним шалом кашмирским, седела је на канапету. Око ње на фотељима беху у полукругу поседали гости јој, поређани према свом првенству. Одмах до ње Нил Адрејић Тичков, старац у црном одећу, окићен орденима. Лице му беше озбиљно, подбрадак увучен дубоко у широки оковратник. Свака његова реч, сваки покрет беше проникнут осећајем сопственога достојанства. До њега је био Тит Никошић, који је гледао на Береникову са изразом пуним поштовања и смешио се на све редом; за тим свештеник у свиленој мантији и везеном појасу, неколико колениких саветника, један пуковник гарнизонски, одебео и мален, са црвеним лицем, један поседник, две или три даме из вароши, онда у једном куту неколико младих чиновника и преко од њих неколико госпођица, мало млађих од Марте, са црвеним рукама; оне сеђаху једна према другој.

Кад је Рајски ушао унутра, беше већ поједен традиционални пирог и већ се почињало са, не знам којом, чинијом. Борис се осећаше, као глумац из престонице, који је први пут ступио на коју позорницу у провинцији, док се пре његова доласка вас дан претпостављало и расправљало. Сви заћуташе, престадоше јести и обратише сву пажњу на њега.

— Сии моје пећак Софије! рече Татјана Марковна, приказујући свог унука, и ако је сваки за извесно знао, да је то он.

Неколико особа устаде и поздрави га. Нил Адрејић га посматраше доброхотно, падајући се, да ће му Борис приступити. Госпође се почеше вивати, млади чиновници, који су јели стојећи, са својим тањирима у рукама, чепаху један другог, госпођице поцрвенеше преко ушију и гураху се једна до друге, као да се приближује каква опасност.

Рајски им се свима лако поклони и седе на сапуну, поред своје бабушке.

— Куд је сео тамо? рече са свим тихо један од младих чиновника свом другу а његова Екселенција га гледа.

— Ево, ово је Нил Андрејић, који већ одавно жели, да те види, рече Татјана Рајском. Немој заборавити да има титулу Екселенција, пришапну му тихо.

— Ко је она госпођа, са лепим зубима и онако пушим грудима? запитала Рајски тихо бабушку.

— Фи! Борисе! зар се не стидиш! промрмља она. — Ниле Андрејићу, рече гласно, ово је мој унук, који већ одавно жели да вам буде приказан.

Рајски већ беше отворио уста, да порече то, што је Берешкова рекла, али она му снажно стаде на ногу.

— За што ме нисте удостојили своје посете? запитала га Тичков доброћудно, ја свагда радо дочекујем честите људе.

— За то, што сам вас се бојао, одговори Рајски.

— Како то? та ја баш волим, кад се о мном говори слободно и отворено.

— Кажу, да сте бесни на цео свет...

— Екселенција! дошапну му Татјана Марковна.

— Ви сте некога — не знам право, ко је био — изгрдили на насје име, што није био на служби божјој... тако сам чуо од своје мајке.

Кад чу Татјана, како јој унук говори, чисто је мука спонаде. Обузе је така врућина, да је морала скинути капу и метнути је поред себе.

— Куд си се ти део, Борисе, да тако говориш.

— Пустите га, нек говори, Татјана Марковна, повика Нил Андрејић, ја волим, кад се о мени истина говори. То је истина, да ја баш нисам скуп у грђењу. Сећаш ли се још онога? запитала једног младића.

— Са свим, ваша Екселенција, рече младић, ступивши једном ногом напред и метнув десну руку иза леђа. Изгрдили сте ме једном.

— Због чега?

— Због мог одела.

— Тако је, ти си ми дошао у посету после

службе, али место у потпуном оделу, дошао си у неком кратком капутићу...

— У оваком, као што је мој? запитала Рајски.

— Да, да, тако нешто... А и тебе сам изгрдио, је ли? запитала Тичков другог једног чиновника.

— Истина је, Екселенција, одговори овај, скромно сагибајући главу.

— А за што?

— Због мога оца.

— А, сећам се! он се усудио, да свом оцу пребаца, што етрасно пије ракију.

У тај пар уђе унутра госпођа Полина Карповна Крицка, шуштећи својом муслинском хаљином и деколтована већма по икад до сад.

— Ах каква је то врућина! *Вон жон! вон жон!* поздрављаше на десно и лево и седе покрај Рајског.

— Сувише смо збијени овде, рече Борис, уставши са свога места, па седе на столицу поред ње.

— Молим, немојте се узнемиравати! рече, у залуд се трудећи да га заустави. *Quel ennui!* пришапну му на уво; ви имате гостију, а ја хтедох да на само с вама говорим.

— О чему? запитала је гласно, можда о каквом послу?

— Јесте, промрмља она смешећи се.

— Каквом?

— Па... о портрету!

— Каквом портрету?

— Па о мом, ви сте ми обећали, да ћете ме сликати; *l'auriez — vous oublié, ingrat!*

— Ехе! Далла Карповна, повика отежући Нил Андрејић, здравствујте! Како сте, шта радите?

— Здравствујте! одговори она опором и окрене се од њега.

— А за што ме не усрећите којим нежним погледом? Допустите ми да се дивим вашим белом врату...

Младићи се почеше кикотати, а госпође смешити.

— *Le grossier personnage!* промрмља госпођа Крицка у ухо Борису; сигурно хоће да избаци какву глупост!

— Слабо нешто мариш за нас старце!... А кад бих те узео? Имала би титулу: Екселенција!

— За том срећом ни најмање не жудим, одговори она, и не гледајући Тичкова... *Вон*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Наталија Ивановна! настави, обраћајући се једној од госпођа, где сте кушили тако леп пепир? Chez madame Pichet?

— Мој муж ми га је наручио из Москве, да ме изненади...

— Врло је красан.

— Та, дејте, погледајте ме мало! започе опет Нил Андрејић, својом реч, да сам наумио узети вас за жену; треба ми домаћица, која је скромна, која није кокета, која не очијука са целим светом, а ви можете заиста свакој послужити као узор.

Полина Карповна се чинила, као да не чује, и машући непрестано својом лезезом трудила се да настави конверзацију са Рајекићем.

— Ви сте овде узор материма и кћерима, настави Тичков немилосрдно, у цркви се владате беспрекорно и не гледате на младе људе...

Гомила младих чиновника поче се још гласније смејати, а госпође се усилвахау да сакрију нов подемех.

Татјана Марковна покуша, да избави госпођу Крицку од нападаја Нила Андрејића.

— Је ли по вољи мало пирога, Полина Карповна? зашта је; наредићу да вам се послужи један комад.

— Не, не, хвала лепо, ја баш сад идем с ручка.

Маневар Берешкове не испале за руком; Нил Андрејић се и опет поврати започетом разговору.

— Ви се са свим скромно одевате, не деколтујете се ни мало, ви се владате са свим онако, како то вашим поштовања достојним годинама приличи.

— Што сте се баш на мене тако наострешили? зашта га она. Баш је глунав и неотесан! рече, окренувши се Рајеком.

— То је за то, што хоћу да се оженим с вама, продужи Тичков. Ја и ви, то би био пре-красан пар!

— Сумњам, да би нашли кога, ко би хтео за вас поћи! врати му она и не гледајући га.

— Па зар нас двоје не бисмо били леп пар? Ја сам био колешки асессор, кад сте се удале за покојног Ивана Јегорића, има томе...

— Ух, ала је запара! Да се човек загуши. Хајдемоте у врт!

У тај пар уђе унутра Вјера. Сви поуста-јаше па је окружише и разговор пође другим правцем.

Рајеки се беше згадио на овај призор и те људе и баш хтеде изићи, кад уђе Вјера; услед њена доласка „пријатељство“ тако гласно проговори у његову срцу, да је морао остати на свом месту. Вјера премери цело друштво брзим погледом, поразговори се са њих неколико и рукова се са девојкама, које чисто не могаху да се нагледе њене хаљине и оковратника, па онда седне на једну столицу близу пећи.

— Вјера Васиљевна, моје мило дете, рече јој Нил Андрејић, дођите да ме браните!

— А зар вас је ко напао? зашта га Вјера.

— Бога ми, и још како! Ето Далила, не, Пелагија Карповна, рече, претварајући се, да јој не може да погоди имена.

— Безобразник! рече са свим гласно госпођа Крицка, устајући и полазећи к вратима.

— Куда ћете, Паулина Карповна? повика Татјана Марковна, заустављајући је, а пирога?

— Махните, Татјана Марковна, рече госпођа Крицка, која беше већ изишла из салона, ја сам уверена о вашем гостољубљу, али не ћу више да сам у друштву са тим простаком. Да је мој покојни жив, он не би допустио...

— Немојте се срдити на њега, он то није зло мислио.

— Не, не, ја вас преклињем, немојте ме задржавати; доћи ћу да вас посетим други пут, кад он не буде ту.

Она отиде сва у сузама и дубоко увређена.

У салону беху сви добро расположени; Тичков примаше са торжественим осмејком овај општи смех одобравања; Рајеки и Вјера остадоше једини озбиљни.

Ма колико да је била Крицка комична, неотесаност и грубост тога друштва и понашање старчево узбуни Бориса; он махаше само ногом и намргођен ћуташе.

— Дакле, зашта се наша увређена? Чини ми се да је и отишла? зашта Нил Андрејић Татјану Марковну, која, смућена овим призором, заузео опет своје место.

— То ће јој послужити за науку, настави он; други пут не ће ни скоро голишава у друштво; то може поднети само у купатилу.

(Наставиће се).

ПОУКА.

О ЛУКСУЗУ.

ПОУКА ИЗ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ.

(Наставак.)

IV.

У народа који се развијају на здравом и солидном темељу здрав и разуман је и лукеуз, те им је и од користи и на све то већи напредак. У таквих народа је лукеуз управљен више на финије и племенитије потребе, него на јела и пића и на ташти спољашњи сјај и блесак, смера навластито да задовољи *удобности* (comfort), и није ограничен на мален број становништва, већ обухвата шире слојеве народа.

Карактерно обележје тога лукеуза друге перијоде је *природност*. Свет почиње да љуби природу и у животу и у уметности, па том здравоме правцу мора и сама *мод* да следи. Тако су се у прошлим вековима носиле неспретне хаљине које су стезале и кочиле тело и сметале у слободном му кретању; биле су, баш као што је био и тадашњи свет, неспиродне, изрезане и урешене различним излишним накитима. Велика француска револуција на измаку XVIII. века прогласила је не само узвишено начело једнакости међу људима, већ од ње почиње и једнакост у ношњи. Китњасто и неспиродно одело пређашњих времена замени код вишег и средњег сталежа удобан и укусан фрак и прост округао шенир, па ту промену усвоји, као и велике идеје француске револуције, васколики образовани свет. И тако је француска револуција својим озбиљним правцем и у самим појавама свакидашњег живота и рада имала такве исте последице, као што, два и по века пре ње, беше утицала немачка реформација, која је не само духове испунила већом зрелošћу и озбиљношћу, него је са њом, бар за неко време, већа природност и удобност настала и у ношњи.

Лукеуз здравих, напредних народа је подесији и јефтинији, јер не полаже вредност на обилатост, на спољашњи блесак и скупоценост, већ више на практичну употребљивост ствари. Том правцу доприноси дабогме много и данашња тако силно унапређена индустрија која производи много више те и јефтиније него пређе. Тако се

данас, уместо скупе свиле и кадифе, опште употребљава роба од вуне и памука, а уместо правог сребра тако звано *кина-сребро*. Некадашње прескупе тапете од коже, свиле или гоблена замењују данас већином јефтине а укусне и лепе тапете од папира.

Здрав правац лукеуза ове друге перијоде показују особито данашњи *Енглези*. У њих нема високих и громорних кућа, какве се налазе у великим градовима европскога копна и северне Америке, али се за то станова у Енглеза одликују брижљивом чистотом и удобношћу. Кому је год могуће, гледа да има своју кућу у којој ће живети сâм са својом породицом. Томе се има поглавито и приписати, да је Лондон са својом силесијом кућа — броји их до 800.000 — и са својим огромним становништвом од близу пет милиуна душа, крај свег неподесног поднебја и честе магле, једна од најздравијих престоница у целом свету.

Здрава практична свест данашњих Енглеза огледа се и у другим одношајима њихова живота и рада. Док други народи воле многа јела, на име различне скупе а нездраве зачине, Енглези се задовољавају са малим бројем јела, али им храна, особито од меса, мора бити здрава, свежа и снажна.

Енглези у опште не гледе на спољашњост, колико на унутрашњу вредност. Тако су коњи, рогата марва, свиње у њих од најбоље пасме. Они не граде широких друмова, али их одржавају у најбољем реду, да ће путник на њима наћи сваку удобност.

Карактерно обележје културних народа је у опште *уредност* и *чистота*, и у томе су, изумимајући дабогме пуку сиротињу, на гласу навластито *Енглези* и *Холандези*. Холандеска чистота постала је узречицом. Као непогрешно мерило чистоте, а по томе и образованости једнога народа, важи *годишња му потрошња сапуна*. По томе мерилу јако је напредовала у култури на име Енглеска. Тако је год. 1801. годишња потрошња сапуна у тој земљи чинила просеком

484 фунте, а год. 1845. већ 965 фун. на сваку главу! Не знамо колико се троши годишње сапуна у нашим крајевима, јер немамо о томе поузданих података. Али да смо и у томе, као и у многом другом, далеко, врло далеко заостали иза Енглеза, не може бити ни најмање сумње; а где су у томе иза нас заостала наша браћа у Шумедији, па тек она у турским покрајинама!

У опште су народи, што се тиче чистоте, јако напредовали тек у најновије време. Тако су у Паризу, које место стоји данас на челу цивилизације, још у XVII. веку многе, па и веће куће, биле без ретирада, те је власт, да би се доскочило том недостатку, најзад морала издати најстрожије мере. Како су много учиниле у томе у најновије време, што се тиче чистоте, спретности и удобности, образоване земље западне Европе и северне Америке, где се свуда у великим варошима налазе *уатер-клозети, дивизери и сепаратори* (Water-Closets, Diviseurs, Separateurs), и друге справе које не дају да се кужи ваздух; а како су и у томе још далеко заостале наше земље на Истоку!

Чистоту одржава навластито и често купање. Римљани старијих времена купаху се обично три пут у месецу, а доцније, у доба империје, беше купање у највећем језу и постаде правом народном установом. Купатила, саграђена од појединих римских царева, наиме од *Тита, Каракале, Диоклецијана*, својом громорношћу и величанственосћу, својим сјајем и велеленијем, беху права светска чудеса, у којима је публика обилато уживала све могуће удобности. Та купатила

беху као неки музеји лепих уметности, украшени самим ремек-работама живописа, скулптуре и архитектуре. Њима су припадали мањи и већи, брижљиво неговани вртови и парочите просторије за шетњу и одмарање, за различне игре и телесна вежбања, за концерте, предавања, позоришне представе и т. д. Доцније, особито од сурових времена велике сеобе народâ, почело је купање све већма да излази из обичаја. Тек наш најновији век, бринући се већма за пријатну забаву и негујући јавно здравље, стао је на ново живљу пажњу да обраћа купању и купатилима, особито и купању у мору.

Образовани народи данашњег века чине много за одржање чистоте, а тим и јавнога здравља, нарочито и *канализацијом*, чиме се различити гад испод земље одводи из вароши. То стаје дабогме много трошка, али се и обилато исплаћује, јер се тиче здравља, а здравље је човеку најскупоценије благо.

За здраву пијаћу воду старали су се већ стари Римљани чувеним оним водоводима (*aquae ductus*) којима су изворску воду из околних *албанских брда* доводили у Рим. Ти водоводи, оправљени и дотерани, употребљавају се од чести и дан данас и чине да Рим спада међу здравија места, ма да је окружен великим баруштинама.

Много издају за набављање здраве чисте воде, грађењем водовода, поједина велика места у западној Европи, такмачећи се међу собом које ће у том показати већи ступањ културе и већи напредак.

(Наставиће се).

Др. Ђорђе Дера.

У ЛАТИНИМА.

Пријатељу Милану Савићу.

(Наставак.)

Истог дана.

Шо ручку отишли смо да се прошетамо пјешке по *Пинчио* (Pincio). Та је башта (требало би управ казати: дубрава) уз љетниковач кнежева Боргеских (*villa Borghese*), најмилије шеталиште и састаничте данашњих Римљана. Ту се виђају најљепше еквипаже римске аристократије, особито зими и у прољећу, док се на име госпоштина од

велике жете не разиђе по љетниковцима и купатилима.

Још у старо доба миловали су Римљани овај шитоми *rendez-vous*. Они овај брежуљак зваху *Collis hortorum*, а држи се да ту бјеху Лукулове баште, као што је сва прилика, да га *Пинчио* прозваше доцније по имену каква властелина. Са пијаце „del Popolo“ узлази се у овај парак узбрдицом једном, украшеном разним вајар-

WWW.UNILIB.RS
БИБЛИОТЕКА

ским пословима старог и новог дјијета. Поред стољетних дубова, којима су, тако рећи, оперважене алеје, засађена је ова башта свакојаким тропичким садом. Палме су неке ужђишле до по дванаест метара у висину; кипарис, алоја, кактус, глицинија, све то најбујније устијева.

Кад се шетач, вијугајући по узбрдици, испеће на зараванак, на приступи тераси, која је навлаш зато ту начињена, пукне му пред очима видик, каквоме је мало равних у свијету. Истиче се у првом реду

који се ма у којој грани људскога знања и напрезања чиме одликоваше. Међу њима сам опазио многе на гласу поборнике за италијанску независност, као и неке смјеле мислиће, који су једино кроз историјску пукотину на „Пијевој Кашији“, што ју год. 1870. народни топови направеше, могли овдје допријети. Да богме, да ће их „пашалини“ (окорјели папиновци) и данас кривијем оком гледати; али се потоњи могу тјешити тиме, што је у ову галерију под ведријем небом нашао приступа и чувени

Јеца Добришовићка.

импозантно кубе св. Петра и Ватикан, а с десне стране Хадријанова Округла; затим, у даљини, коситерно кубе Пантеона; црква св. Марије „in Aracoeli“; стуб Трајанов; палата Квириналска; па онда борови и чемпреси разнијех „вила“, што се на чистом обзору зелене и свијетле као масном бојом насликани.

Окрепеш ли леђа овој тераси, па се унутри алејама по зараванку, сретају те свуда каменита покрсја славнијех Талијана,

језувита Падре Секи, прослављени астроном, с којим се модерна знаност правом поноси.

У овом парку, на једној равници, дивио сам се споменику „Браће Кајрџли“, врло красној групи, што је год. 1883. од бронзе салио скулптор Роза. Овај споменик има своју особиту важност на овоме мјесту, јер су то она два брата Кајрџли, што су год. 1867. под Римом шпартански погинула, предводећи чету од седамдесет

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Гарибалдинаца, с којом хоћаху да ненадно у град упану. Чекајући да јој се пријатељи из града уговореним знаком јаве, бијаше се ова јуначка шака људи смјестила у једну ограду, не далеко од старе Фламиске капије. На жалост, папинска полиција открије на вријеме завјеру и изашаље на устанике јаку чету својијех најамника. Папиновци јуришају одмах на ограду, али их устаници таковог ватром из пушака дочекају, да су нападачи приморани уступити и нову помоћ из града потражити. Не прође много, и они понове јуриш са три стране. У одсудном часу нареди Хенрик Кајрџли својој дружини, да с голијем бајонетима кроз душманске редове пројуре, и он полети први ка нападачима, кличући: „Живио Рим! живио Гарибалди!“ Јован, млађи брат, који случајно бјеше малко изостао, викну за њим: „Стани, Хенриче, ево и мене.“ Али се онај соко на братовље ријечи не осврташе, но једнако напријед срташе, и кад га Јован сустиже, сруши му се крвав у наручје, прострије-

љен читавим гроздом душманских танета. „Напријед, браћо!“ викну још једном, па испусти витешку душу. Док се Јован умињао да мило брѐме из метежа изнесе, погоди и њега зрно „међу очи у чело јуначко,“ те се и он стровали на земљу, држећи једнако свом браци руке око врата. Надођоше папини јањичари и неколико пута своје бајонете у она млађана уда забодоше. Од остале дружине скоро сви изгибоше, осим мало њих, који се спасише бјежећом.

У овом је трагичном моменту вајар два храбра вођа представио, а посао му је тако срећно за руком испео, да је трудно ништа епискије замислити.

Кућа Кајрџлија, буди овдје узгред речено, прославила у борби за италијанску независност и уједињење, мимо иједне друге талијанске куће, жртвујући отаџбини скоро све своје мушке главе. Њихову матер Аделајиду славе и узносе Италијанци, као нову Корнелију, чувену мајку римскијех Граха.

(Наставиће се).

Марко Цар.

УМЕТНОСТ.

ЈЕЦА ДОБРИНОВИЋКА.

Српски позоришни свет с ове стране Саве за цело врло добро зна за име ове уметнице, која је у слици приказана у данашњем броју „Стражилова“. Та пуне ће се двадесет и четир године навршити месеца новембра ове године, како Јеца Добриновићка служи српској уметности, до почетка године 1884. као Ј. Поповићева а од то доба као верна љуба честитог уметника Пере Добриновића, као Ј. Добриновићка.

Ј. Добриновићка родила се године 1850. у Врањеву од оца Луке Поповића, прво учитеља па после свештеника, и матере Милице, родом Арсенијевића из Ср. Карловаца, ћерке тамошњег негда пароха Јове Арсенијевића. Добриновићкине су сестре: покојна Љубица Коларовићка и Катица Поповићева и жива Драгиња Ружићка и Софија Макенмовићка-Вујићка, а брат јој је покојни Лаза Поповић — све сами припознати уметници. Први пут је на позорницу нашег народног позоришта ступила Добриновићка овде у Новом Саду 1. новембра 1868., дакле баш некако у време, кад су мал те не све најбоље снаге овог страног нашег народног позоришта у маси прешле у Београд, те се тако слободно сме рећи, да је Јеца Добриновићка најстарија и српском на-

родном позоришту овог страном највернија глумица новијег кола. Ступила је први пут као Ана у Змајеву „Шарану“. Као што се види, одмах је одабрала струку, која највише одговара њеној темпераменту. За струку комичних баба и оштроконђа донела је Јеца Добриновићка још као младо девојче одличан дар и тај дар је усавршила за ово двадесет и четир године тако, да јој сад међу српским глумицама нема равне у улогама те врсте. Да богме да колегицима њеним, које се одадоше на серијозну струку трагичних пројина или сентименталних љубавница, више кличе одушевљена публика него скромној Јеци Добриновићки, која у својој чистој оданости према уметности никад и не помисла на разлизивања ради, али за то с друге стране Јеца Добриновићка сме бити уверена, да сав непристрасни свет позоришни с уважењем и поштовањем, ма и не бучно, него у тишини, уздиже вредни и заслужни рад њен. А тако озбиљној радници, као што је Јеца Добриновићка, такво признање за цело више вреди, него и двадесет изазива узастопце.

Не зна се броја улогама, које је Јеца До-

бриновићка савесно научила и вешто приказала за минуле двадесет и четири године, а исто су тако силне улоге, које је она овде у нас крејирала и дала им особен тип. Као једна од најбољих јој улога мора се истаћи Станићка у поерљеној „Мамици“ Мађара Сиглигетије. Ту Станићку није до душе у нас прва створила Јеца, него Ј. Маринковићка, али је Јеца после, кад је преузела, створила из ње нешто ново, нешто са свим самосвојно, без и најмањег угледања на некога другога, до ли на сам живот, те јој је та њена „Мамица“ такав лик, какав на позоришци стварају само најодличнији уметници, лик, чијој се природној истинитости човек мора дивити. А ко не зна за Добриновићкину Мекићку у „Војничком бегунцу“ истога Сиглигетије? Па има ли кога, ко не зна за њене три Кате, за Селаковића Катку у поерљеном „Пркосу“ Немца Бенедикса, за учитељку Катку у Трифковићеву „Школском надзорнику“ и за грунташницу Катку у „Француско-пруском рату“ Косте Трифковића? И у новије време ко не познаје њене Волму-

товнице у Вилбрантовој „Робијашевој ћерци“, са којом је у Београду год. 1885. приликом гостовања онде заједно са Ружићем правила, што кажу, фуроре? То у правој њеној струци, у струци комичних баба. А ван тога од идејалних њених старица, од њених старих верних дуена ко не зна за Јевросиму, Вукосавину дадиљу, у Суботићеву „Милошу Обилићу“ и за Хану Кенедијеву у Шилеровој „Марији Стјуартовој“?

Познаје Јецу Добриновићку данас и старо и младо од Срба овде, ко год милује позоришну уметност. Свако се то за цело са задовољством сећа, како се слатко морао насмејати овом или оном Једином погођеном лику. Па ако је одиста истина, да „миму потомство не плете венце“, нека је вредној Добриновићки за то накнада, што је у сувременика својих знала себи стећи искрене симпатије и љубави. Само да јој се са свим још поврати нешто нарушено здравље па да и даље што дуже забавља и засмејава српску позоришну публику!

Јован Грчић.

КЊИЖЕВНОСТ.

СУВРЕМЕНА ПИТАЊА.

II.

ПОЛОЖАЈ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

ПРЕМА ВЕЛИКИМ КЊИЖЕВНОСТИМА У ОПШТЕ И ПРЕМА РУСКОЈ ЗАСЕБНО.

(Наставак).

По настаје питање, да ли је доиста за развој књижевности, и њене најпопуларније, најбитније садржине: уметне појезије, потребно узимање и калемљење са стране? Да ли је међу неразвијеним и развијеним литературама доиста онај исти одношај, који видимо сваки дан пред собом међу нејаким новорођенчетом и грудима хранитељке мајке?

Посмотримо ли коју му драго књижевност свету у њеним првим почецима, у њеном доцнијем бујању и у времену, кад слави своје златне дане, дакле у читаву њену животу, видећемо, да као нека праснага, која се неизоставно, услед природних закона, јавља, највећу заслугу у развоју литература има: узимање од стране млађег неразвијенијег народа у старијег, и угледање на најбоље *сувремене* екземпларе у књижевности другог развијенијег народа. Све је то нама познато из скоро свију царстава и поља живота природина: дете, које

ће да прими, настави и унапреди рад својих родитеља, наслања се на груди своје матере и њеним млеком црпе снагу за живот и потоњи рад; у телу човекову у стању је јачина и сувишност здравља у једном органу да унапреди оздрављање и оживљавање другог слабог и болесног — и тако је свуда од првог до последњег створа природина — оно нас ваљда не ће задивити ни у оном створу њену, који се зове дух људски и његова радња, у којој међу осталим гранама највидније место заузима вештина, појезија, литература. *Читаво човечанство*, које је природа изабрала као средство да би изразила, приказала, на видело изнела идеју вештине, уметне појезије, литературе у ужем смислу, није у очима бесконачно велике и богате природе ништа друго до *један јединоставан и једнолик организам, у којем су народности само поједини органи, који једној заједничкој сврси служе*. Ми биемо већ на основу природног закона, освештаног

24

бесбројним примерима, смели а ригорозно тврдити, да млађи народ, градећи виши духовни живот, вештину, појезију, науку и т. д., узима у старијег, суседног, који тога свега има — но то нам поред јасних примера и доказа, поред историје културе и књижевности, овде није потребно. Тако је данас јасна и ни од кога неоспоривана истина, да је јелинска култура и књижевност постала, по што је претходно јелински народ пренео у себе културне стихије, сигурно нечим примитивније, Истока и Мисира; тако је римска проsvета и вештина асимиловала у своје тело грчку литературу и вештину, при чем је асимиловање често било и врло грубо (Плаут и Енејида) и елементи остали још увек грчки; но ипак је баш то учење код културом старијег народа припомогло, да се створи јединствени у историји људства грађански и државнички живот римски и као последица овога: римско право, које с правом назива В. Бјелински: римском Илијадом. Ренесанса, примив од средњег века сачувану античку основу из стихија класичних, створила је нов век у вештини и литератури, а величанствена зграда немачке литературе, као што је једногласно њеним историчима доказано, развила се само тако, што је помоћу својих великих умова уносила у свој организам: из почетка неистиниту, напудрану лажно-класичну драму Корнеја, Расина и Волтера, шеферекондилеску сентименталност у роду списа мадаме Дезуљер, за тим помоћу Клопштока и Лесинга дошла на бољи и кориснији пут, узев за образце: Милтона, Шекспира и савремене белетристе енглеске, па тек помоћу Гета и Шилера удахнула у своја широка и здрава плућа све најбоље аромате, који струјаху од вештинских производа боговима најмилијих Јелна. Прелазимо Французе и њихова Дидерота, Волтера и Русо-а, за које се опет са поузданошћу може казати, да је њиховим реформаторским идејама порекло у тадањој фидософској књижевности енглеској, и приступимо литератури, коју створи огроман напор једног великог народа у најкраћем времену, тако рећи на очи овога XIX. века — литератури руској.

Генијални критичар руски Висарион Бјелински имао је обичај почетком сваке нове године, разматрајући, шта се урадило у руској књижевности прошлога годишта, излагати историјски развитак руске књижевности, и то у првом реду: руске уметне појезије од нејасних ње-

них почетака у лицу Кантемира, па до времена самога критичара. То је Бјелински радио и у првом чланку свом, којим је ступио на јавност, (Књижевна маштања, 1834.), а најдуховитије је извео ту ствар у величанственој својој критици целокупних Пушкинових дела (1843.—1846.) Кад се вратимо у памети на све те умне и духовите чланке Бјелинскога, и покушамо да ухватимо, на што је велики критичар, прилажући развитак руске уметне појезије, највише погледао и шта је сматрао за најбитније, најважније у томе процесу, видимо да се ово највише истиче:

Први почетак уметне појезије у Русији датира Бјелински не од верификоване прозе страпца Кантемира, но од сина северног руског рибара, од Михаила Ломоносова, чија нас сва појава и делатност много сећа на два великана српске књижевности: Доситија и Вука. Израђујући прво своје стихотворење, похвалну „Оду на заузеће Хотина 1739.“, Ломоносов се угледао на немачку похвалну оду, која се тада и у Немачкој сматрала врхунцем појетичке вештине. Како ова прва ода, коју је Ломоносов послао царици Ани као немачки студент металургије, тако и сва остала појетичка рађња Ломоносовљева постала је на основу доброг познанства са тадањом немачком литературом. Први дакле стварни почетак у уметној појезији руској учињен је *уношењем страних појетичких образаца у исту*. У томе је Ломоносов поступио на пољу књижевности и уметне појезије као и Петар Велики на пољу општег културног преобразовања руског — због чега га одушевљени Бјелински и зове: Петром Великим руске литературе. Но не беше то једини Петар Велики руске словености; она данас за то и јесте тако величанствена зграда, што свака њена епоха, сваки литерарни правац имађаше свога Петра Великог. Личност Петрова је оваплоћена идеја међусобног, солидарног потпомагања земаљских народа, кад се ради о томе, да млађи и новији народ дође до вишег културног савршенства. — Иза Ломоносова прво крупно име је *Державин*. И овај је истина доста још огрезао у придворном похвалном песмочевању, али се код њега први пут у руској уметној појезији опажају места, која одицу артистичким схватањем предмета у природи и плод су вештински васпитаног појете. У иначе често досадним одама Державина сретамо се врло често са нелиштом појетичким сликама; оне нас својом градијом подсећају на

КОВЧЕЖИЋ.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

Можило Иванић, Наставник лист професорскога друштва, књига друга, свеска I—VI. год. 1891. уредио —, Београд. — „Реформа“ — то је предводна реч данас у целом свету, све хоће да се измени из основе, да се преустроји по „савременим, модерним начелима.“ Зар је чудо, да је та чаробна реч узбунила и школске људе као пчеле у кошници, када се зна, да је школа све до скоро чамила под утепајем ередовечности а и данас још има много отворених рана. Особито је код младих, не сасвим дозрелих народа „реформовање“ школа постало страшно, које због недостатка педагошке традиције а које због оскудице у спременим и практично и теоретски образованим наставницима. Тако се може за Србију казати, да јој ни две генерације не су образоване по једном калупу. Пријатна је појава и много лепе наде обриче *Професорско Друштво*, које је покренуто о стогодишњој прослави Вуковој у Београду (Први збор 12. и 13. апр. 1889. год.), и које ће без сумње много помоћи, да се средњошколско питање што пре и што боље реши. Лист Проф. Др. „*Наставник*“ је у том десна рука, доносећи А. „расправе и чланке о школским и научним питањима“, В. претресајући „школску и научну књижевност“, В. штампајући извештаје о „школској реформи“ у нас и у страних народа и Г. доносећи (у „Гласнику“) гласове о раду Проф. Друштва, о школском кретању у Србији, у Српству изван краљевине и у туђим земљама, и записујући ситнице о школи и из науке. Прве две књиге за 1890. (уредио Пера П. Ђорђевић) и 1891. (ур. Можило Иванић, обојица уз помоћ уређивачког одбора) пуне су занимљивих и корисних чланака и бележака те их најлепше препоручујемо српским школским (а и нешколским) људима где год их је. Будући да се на Вел. Шк. не предаје педагогија (велик недостатак!) требало би да „Н.“ обрати велику пажњу педагошким питањима особито методичким (тако н. пр. желели бисмо, да се што чешће суерећемо са лекцијама из срп. књижевности, историје, језика, јер у та питања није још ни мотиком ударено, а она су од највећег значаја за наше гимназије) у zgodним чланцима да се изнесу устројства средњих школа свих напредних народа; школска статистика треба да је потпуна и из осталих српских крајева а особито из Србије. Нарочиту пажњу би требало поклонити школским књигама, оцењујући сваку најбрижљивије. Тако би изостали чисто научни чланци, који исти могу бити врло добри, али имају својега места у научним листовима. — Сретан рад и Проф. Друштву и „Наставнику“!

Т. О.

Josip Kozarac. *Medju svjetlom i tminom*. Priповieda — —. Svezak CXXXIX—CXLI. zabavne knjižnice Matice Hrvatske. U Zagrebu. Tisak K. Albrechta. 1891. Ciena 75 novč. 8-na, стр. 161. — Ова Козарчева приповетка јесте верно снимљена слика из живота. Читалац ће се у њој срести са самим познаницима, са људима, каквих до миле воље има по општинама од врсте Жабарскога бока. Са пажњом и лепом доследношћу слика Козарца своје ликовне, особито му је овде добро пошао за руком сав дом главнога јунака Јакова Кларића: сам он, на практички за-

сновани му синак Андрија и милокрвна ћерка му Тереза. Уз њих су још добро погођени типови и „velečastni župnik“ са девизом „Facta, facta — non verba!“ на нешто преживела, но ипак намамна распуштеница намигуша Малвина и предејални „народни усређитељ“ Јосип Ратковић са својом „krilatом riečju“, коју док „ne upoznamo mi svi“, „dotle ćemo tamarati po ovoj polutmini; istom sa spoznajem te krilate rieči koraknut ćemo mi u ono svjetlo, koje davno već odsieva sa naprednijih naroda“. Та „krilata rieč“ није „ni svemogućí načelnik, ni“ Јосипа Ратковића „vrste orozijonalac“, него: „sluga своје земље“. Па дај Боже, да та „krilata rieč“ Козарчева Јосипа Ратковића нађе одјеса и у хрватскога народа, те да што пре коракне у оно обетовано „svjetlo“! — Стиј је Козарчев живахан и јасан, а што ће се Србин читалац мал те не на сваком кораку мало спотаћи о нешто, до душе ново али не за то одмах и добро, то се Козарцу не може и не сме уписати у грех у толико, у колико ту није сам самцит. Велико је друштво ту с њим. Упало нам је у очи, да није консеквентан у похрваћивању страних речи; тако смо прочитали на 10. страни: енерџија а одмах за тим на 16. стр. енерџијо. Иначе можемо ову Козарчеву приповетку препоручити и српским читаоцима као занимљиву слику са здравом тенденцијом.

Ђ. Верга. *Eva*. Са талијанског превео Чед А. Петровић. Београд 1892. Накладом књижаре В. Валожића. Штампано у штампарији код „Просвете“. Цена 1' дин. и 50 пр. д. вел. 8-а, стр. IV. и 139. — Талијанац Ђовани Верга данас је у јеку. Име су му по свету разнезе лепе његове новеле а и народни му комад „Cavalleria rusticana“, из којег су Тарђони-Тоцети и Менани истесали либрето генијалном Маскађију за алем-оперицу му под горњим натписом. Вергина „Eva“, коју је превео Чед А. Петровић а књижара В. Валожића је изреком кретила романом и превод осим тога украсила намамним попрејем жаркооког женског чељадета, не би ли се на тај лепак узвагљало што више књижевних цизака, та Вергина „Eva“ не би била по себи таква работа, да би се Србин читалац морао љутити „што му се и овим преводом одузима нешто драгоценог времена“, да нису прилике, у којима се приповетка збива, и сувише стране нашем свету и да није баш оног фаталног женског лика на челу књизи и изричне самовољне напомене издавачеве, да то није ништа друго, него баш роман. Не верујемо, да би Верга књижари В. Валожића рекао хвалу на том неспретном изврћању, и не верујемо, да преводиоца не би прекорпо са књижевничког кукавичлука, што у атар издавачкој спекулацији допусти те неукусне додатке. Но сад, Верга нека ради шта зна и са књижаром В. Валожића и са Чед. А. Петровићем, нас се то ни најмање не тиче. Ми само не можемо а да не нагласимо, да превод Вергине „Eve“ баш због оног натписног лика и оне наметљиве вишете није за српску публику, за коју би можда једва био и без тога. Натписна јунакиња је балетева, дакле ни мало далеко од оне багре, у коју се писала „La dame aux camélias“ Александра Dumas'a fils'a. На као што је, отворено питање, да ли је наша публика кадра хладно и непристрасно схватити оно нешто и идеалније и племенитије у души по-

кајне грешнице Маргите Готјереве, исто се тако не да још
 www.vidsa.моле позитивности решити, да ли су психолошки
 проблеми те врете, каква је Вергина „Ева“, схватљиви
 оној публици, којој су чуда кајда већ и отупела крај ду-
 шевне оне хране из Београдских књижевних приварница.
 Ми бар не можемо шта силом, него морамо отворено ре-
 ћи, да нам се све чини, да књижара В. Валожића није
 пристала да изда превод Вергине „Еве“ из поштовања и
 признања према дару и гласу тога Талијанца, него што је,
 свакако по причању преводиоцима, наслутила у „Еви“
 пикантерија, које ће ону њихову публику мамити као на
 аљу. Ле са тога гледишта не можемо препоручити Вер-
 гину „Еву“ српској читалачкој публици, и ако с друге
 стране „благодаримо преводиоцима“, што је „колико толико
 погодио мисли и осећаје, како их Верга прта“. Но не
 „благодаримо“ му, што је пустио да се коректору омакне
 она кобна погрешка штампарска на стр. 57. у седмом ре-
 ду од доле. То да ко Верги протумачи, тај би се прекр-
 стило од чуда и ако још не би дигао нарициу због под-
 метања нечега, што за цело ни у сну није снито да каже.

G.

*Душан Роговић. Воштаница или За што краљ сиђе
 е престола.* Слика из политичког живота. Написао — —
 Издање Ђоке Анастасијевића, књиговеџа и књижара.
 Цена 30 пара дин. Београд. Штампарија Мате Јовановића,
 књаз-Михајл. ул. 12. 1892. 8а. стр. 32. — Благо ли си га
 Душану Роговићу са Ђоком Анастасијевићем и Ђоки Ана-
 стасијевићу са Душаном Роговићем! Треба ли само, Роговић
 истреса као из рукава а Анастасијевић је готов да „ри-
 ескира“, где се укаже што пикантно, чему ће бити добре
 прође. Па нека нам их Бог дуго подржи на спас и дику
 српској књижи на шат Роговић после ове политичке мрљо-
 тине намрља још тако што год. Ето му се сад даје баш
 згодна прилика. Нек покуша да нам у „политичкој слици“
 прикаже, за што бивши краљ не ће више да буде и гра-
 ђанин своје државе. Компанјон му Ђока за цело не ће
 бити ни ту од раскида а Београд и Србија, хвала књи-
 жевној свести, има доста и предоста света, који ће Ро-
 гићу рећи уредну хвалу, што је тако — ажуран. Све ће
 то бити лепо и красно, само се човек мора бацити у бри-
 гу, шта ће у овом случају заменити воштаницу. Нешто
 свакако мора бити, јер како би се иначе истесао оно
 облативно „или“ у натпису. Дотле нека је ова Роговића
 „Воштаница“ препоручена сваком, ко је рад мало да одах-
 не од својих брига а случајно га баш не таре ни брига
 за болштак лепе књижевности српске те би да се од ср-
 ца насмеје — будалаштину.

G.

*Три аветиње. Божићња прича Чарлса Дикенса. Пре-
 вео Мила Ђорић.* Издање књижаре Димитрија М. Ђорића
 у Београду. Цена 1 динар. 8а. стр. 114. — Врло красна
 прича са кроз и кроз моралном подлогом а у добру
 српском преводу. Само као да Ђорић није с оригинала
 преводио, него с немачког превода. Сведочи то „куфер“
 на стр. 42. „цол“ на стр. 43. и 54., „штаалмајстер“ на
 стр. 39. „снежне лопте“ на стр. 61. Па онда не знамо,
 како ваља схватити ово: на стр. 1. спомињу се „главнији
 ожаловљени“ а већ на другој се каже да је Скруџ „једини
 ожаловљени.“ Даље оно о „пицању“ на стр. 80. некако
 овамо не ће да пристане. Биће да се ту и Боц и немачки
 преводилац мало згодније изразили. Иначе је ова књижи-
 ца вредна препоруке.

G.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— У једној међу новцим свескама руског „Истори-
 ског Весника“, који излази у Петрограду, изнео је ли-
 терарни историчар, проф. Барсов, своја сећања на недавно
 преминулог песника руског *И. А. Гончарова*. У тим успо-
 менама читамо, како се проф. Барсов упознао са покојним
 писцем у кући једног протојереја још на крају шездесе-
 тих година, а за тим се овда онда сретао са њим у ра-
 зним кућама и на улици. Разговор је њихов на тим са-
 станцима био „без велике важности, о празним, обичним
 стварима.“ Само је једаред пошло Барсову за руком на-
 звати Гончарова на срдачан разговор, а на име: о обра-
 зовању, и о оном погледу на свет, који се износио из
 школе. „Ни каква погледа на свет, — опазио је Гончаров,
 — ни у гимназијама, ни у универзитетима не научавају
 данас и не стичу: посећују предавања, уче, добро или
 рђаво, много или мало, а скоро сви, и после универзитета,
 остају без погледа на свет. Нешто налик на некакав пог-
 лед на свет, некаква правила, некакви појмови о предме-
 тима, који се не налазе непосредно у лекцијама и у школ-
 ским књигама, стичу се више или мање ван школе, из
 домаћега живота и из домаћих предања, из средине, у
 којој се налази младић, на послетку — из елемената са-
 мообразовања, које у најбољим случајевима иде напоре-
 до са школским радом. Образовни и васпитни утицај школе
 на ученике код нас има слаба значења; школа, средња
 и виша, пружа код нас само агрегат знања, који обично
 представља потпун хаос. Код нас васпитаник припада
 најмање школи. Са свим је друкчије у Енглеској, где уче-
 ник, речимо итонеке школе, за све време свога образо-
 вања и васпитања — од детињства до најпозније младо-
 сти — припада једино њој свим срцем и свом душом;
 њом једном, образовањем, васпитањем и обучавањем, који
 су у њој организовани, варајује се сав строј младићевих
 појмова и правила живота, сав његов карактер, све оно,
 што ви обично називате погледом на свет. Код нас се уче
 и у гимназијама и у универзитетима само ради сведочаба,
 ради извесних права, што се све добија без велика
 труда.“ — На жалост, професор Барсов не именује годину,
 у којој се разговарао о горњем предмету с Гончаровим.
 Гончаров се у опште нерадо упуштао у разговор и није
 волео да показује своја убеђења. Још теже га је било на-
 вести на разговор о литератури и о писцима. После сва-
 ког таког разговора професору Барсову свагда се чинило,
 да је Гончаров у овим питањима одвојен и усамљен од
 целог књижевнога света. Барсову се чинило да неке од
 руских писаца (на пример, Њекарасова) просто није волео;
 о Тургењеву као писцу никако није хтео казати шта ми-
 сли, критику Вјељинскога је уважавао, Лава Толстоја је
 очигледно волео нада све друге писце и г. Барсову је
 препоручивао епизоде из његова „Детињства и Мла-
 дићства“ као згодне за школску употребу у гимназији. О
 Достојевском је говорио, да слабо пази на израду својих
 дела са спољашње стране, због чега је у њих спољашња
 вештинска страна слаба, и да сувише брзо нише, као по
 наручини. О Островском је говорио Гончаров, да сваки
 његов производ прочитав одмах, како се појави. Са од-
 вратношћу и негодовањем говорио је Гончаров о аутобио-
 графским причањима писаца, о њиховим успоменама, о
 детињству и о прошлости. „Засебни свакидашњи живот
 писца, па чак и генија, вели он, зависи од његових мате-

ријалних прилика и често је тако оскудан и обичан, да је по њему једва могуће и познати га, као аутора извесних идеја.“

— Неки Коста А. Симић у Београду у дубровачкој улици бр. 47. на углу према саборној цркви јавља по нашим листовима, да отвара књижарницу издавачицу те ће отпочети „кроз неки дан са издавањем свију оних дела, која ће бити од неопцењене вредности по наш друштвени, културни, просветни и политички живот“. Јавља „једно свим књижевницима, да ће радо примити на штампање и издавање и свако друго дело, које буде имало вредности, ма у ком правцу уз довољан хонорар“. Даље још, да ће „свим дела, у току издати и читану (свакако: читаву) галерију слика, свију великана и бораца за српску народну слободу, просвету и културни напредак земље, почевши од Карађорђа, Хаџи Продана, Милоша, па до данашњих дана“. На послетку — то је већ обилатно у таквим приликама — моли сва уредништва српска и хрватска, да његов „оглас отштампају у својим листовима, како би о овом подухвату сазнали и остали књижевници у Српству“. Према програму свога листа већ смо у начелу противни препштампавању и књижевних, а камо ли чисто књижарничких огласа у целисти те бисмо само у најкраћем изводу саопштили били и овај, иначе са стилистичке и логичке стране доста рогобатни оглас Косте А. Симића, да не нађосмо у њему напомену горку истину у ствари књижевне продукције en gros у последње време у Србији. Потписујући писму Косте А. Симића, да је „велика срамота по нас!“ што је тако, те слажући се дословце с њим у карактеристици несавесне и скроз и скроз трговачко-спекулантеке издавачке најезде, која се по Србији размахнула на ужас правим пријатељима српске књиже, чинимо овом приликом изузетак од правила и доносимо из огласа Косте А. Симића од речи до речи и овај део, који према досадашњем обичају не бисмо саопштавали. Ево како се каже у том огласу: „Страшне политичке борбе, вођене од толико година на овако, омогућиле су, да на површину јавнога рада у Србији избију морални инвазији и умна педоношчад. Научна и просветна поља у Србији насута су књижевним шљамом прости спекулације а српски сиромашни умни радници и великани снужено погледају у своја исписана дела, очекујући боље дане и лепшу будућност. А српска читалачка публика? Она се систематски дави посведнично свакојаком књижевном фурдом, док јој се најзад стемак сасвим не убјајати и не убије сваки прохтев за идеалније, племенитије и корисније. Докле се у Србији у масама протурају књиге, које ништа друго не износе, до једино разврат, глауост и дивљаштво западњачког ритерства, аристократије и развратника, дотле нам крајни и идеални демократски друштвени живот, варошки и селски, остале у мраку, не обраћен, не исписан и нами самима непознат. Српска новија историја крвавог ослобођења и разних бурних догађаја још спава

мртвим сном, необраћена и непозната млађем нараштају, докле су туђе историје страних народа код нас у изобиљу.“ — Те Симићеве рефлексије препштампамо без и једне опаске, заједно са свим језичким грешкама и недоследностима па не можемо пропустити а да новог издавача са тако леним и сваке похвале вредним смером не опоменемо, да „у колу својих другова и пријатеља“ гледа да нађе кога, ко ако ништа друго а оно бар само мало боље зна језик српски од њега. У осталом му у потхвату желимо среће и напретка, али само тако, ако се строго држи својих начела, те ако и сам не падне у оно, што другима с правом замере.

— У 3. броју Књижевне Smotre од ове године има врло повољна оцена Милићевићева „Јована Бака.“

— Лудвиг Талопаја, дописни члан мађарске академије наука, читао је у академској седници извештај о кодексу војводе Хрвоја, што га нађоше мађарски изасланици за тражење старина у Цариграду.

— У Липском летњег семестра предаје Волнер „О епској народној појесији словенских народа“.

— У „Журналу министарства просвете“, а у свесци фебруарској за ову годину штампан је између других чланака и реферата и реферат Липовскога. Реферат је о најновијем делу проф. А. Вудиловића „Общеславянскій языкъ въ ряду другихъ общихъ языковъ древней и новой Европы“. Ово је огромно дело, — које је награђено првом наградом кирилметодском, а које је у два тома, (један 436 страна и други 374) — писац посветио теми, о којој је толико њих писао из школе Ламанскога (нешто је и у нас преведено) па и он, дакле о заједничком словенском језику. У првој књизи говори о несловенским језицима, а друга обухвата хиљадугодишњу историју словенских језика, о дијалектологији, о односима Словена и т. д.) Трећа глава ове друге књиге бави се о српском језику, а особито о језику епохе Немањинића.

— У природњачком листу Živa, што излази друга година у Прагу, а у свесци трећој, чланак је Em. Fait-a „Přirodní bohatství východní Makedonie, zvláště sandžakatu Šerského a Darmského“.

— Француски листови донос, да је изишло на француском делу „La Serbie, économique et commerciale, par René Millet, ancien ministre de France en Serbie“. Траје пет динара. Пре неке године издао је исти писац, ако се не варамо, под тим насловом такођер једну књигу.

— Ка оном броју имена, који су преводили српске народне песме на талијански, а о којима је био помен у прошлом бр. „Стражилова“, нека је уброяно и име Fr. Carraga, који је још 1849. у Задру штампао „Canti del popolo Dalmato“.

— Познати, са својих радова у босанском „Гласнику музеја“, Хернес штампао је при део свога рада „Die Altertumsforschung in Bosnien-Herzegovina“ у немачком листу „Globus“ броју 9. од ове године.

САДРЖАЈ: Песништво: Вечни живот. Песма Ламанскога. Вјерина љубав. — Поука: О лукезуу. У Латинима. — Уметност: Јена Добриновића. — Књижевност: Сувремена питања. — Ковчежић: Књижевни прикази. Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваке недеље на читаву табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 в. за по год., 1 ф. 25 в. на четврт год. — За Србију и Цри: Гору 12 динара на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата књижари Луке Јоцића у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожина у Београду.

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА